

[Transcript] Dagens Eko / Kräksjukedramat på Kebnekaise - därför kunde smittan inte stoppas

Erika, hur blev de svenska sommarfjällen plötsligt centrum för nån slags kräk och diarekaos?

Ja, men exakt hur kräksjukan kom till Kevner Keise och delar av kungsleden är fortfarande ett mysterium.

Men däremot vet vi att det finns utmaningar när fler och fler vill fjäll vandra, bland annat just med hygien.

Det här är Dagens Eko med Robin Olin. Idag om kräksjukedramat på Kevner Keise. Därför kunde smittan inte stoppas.

Så, det här är min grej jag kommer att ta till den färgraven av klassiken.

Välkomna pols och en liten bottel för extra vattnet.

Med start idag fredag ska 1 500 personer ge sig ut på den 11 mil långa vandringen från Niccolotta till Abisco.

De ska delta i fjällräven klassik, ett vandringsevent som brukar beskrivas som tufft och livsomvälvande och som lockar deltagare från hela världen.

Den ser jag echt undersön.

Men, inför årets vandring har det dykt upp ett orosmoment, som diskuteras flitigt i vandringseventet sociala medier.

Är nån klämmad i Kevner Keise i klassiken i Sverige?

Det var mitt plan för fjällräven på Kevner Keise-touriststation.

Hoppas att alla noterat att magsjuka härliga på Kevner Keise och Norrud.

Är det tapvattnet eller fjällräven i fjällstationen som är kontaminerad eller är det vattnet i fjällräven?

Deltagarna i vandringen uppmanas nu bland annat att koka vattnet eller använda vattenfilter och vara noga med handhygien.

Så att den här magiska fjältur den inte ska sluta i fosterställning med kräkningar och feberfrossa, så som den gjort för många vandrare under de senaste veckorna.

Och då började vår rotter må illa.

Sen tog den några timmar och så började jag kräka.

Kände tryck i bröstet och blev väldigt illa månader och spidde under hela natten.

En av mest jobbigaste veckorna mitt liv.

Gäst Erika Sundén, ekottsreporter i Luleå.

Ja, Erika, det är nog många som hört nyheten om kräksjukutbrottet i svenska fjällen.

Men samtidigt tänker jag att det är något med såna här äckelhistorier.

Man vill inte höra, men man kan ändå inte låta bli.

Eller hur?

Så vi kanske ska börja med själva grundfaktorn helt enkelt.

Var det egentligen er som hänt där?

Du får vara så explicit som du känner passar.

Ja, men om du tänker den här platsen.

Det är en hundra år gammal fjällstation i Lummi i en lummidalgång och omringad av Sveriges högsta berg.

Inte så konstigt att det är en av de populäraste platserna i svenska fjällen.

Och få ta sig hit så måste man gå nära två mil på Vakra,

men ganska jobbiga vandringsledare.

Och fjällstationen, den drivs av svenska turistverningen.

[Transcript] Dagens Eko / Kräksjukedramat på Kebnekaise - därför kunde smittan inte stoppas

De har ungefär 20 000 besökare varje år.

I mycket?

Ja, det är en stor fjällstation med ungefär 200 bäddar.

Men i början då, i augusti, så börjar man tänka att det är något som inte riktigt står rätt till i den här idyllen.

Vi hade ju planerat den här resan så länge alltså.

Till exempel så har vi då Marianne Hennicsson från Borås som var uppe för att bestiga Kevney Keise och bodde på fjällstationen med sin familj.

Och vi var ju förberedda på alla sorts värde och det är ju inte så att vi var van.

Är vanar vi det utan att väder skrämmer ju inte oss så.

Vi parkerar husbilden i Nickelochta och promenerar det upp till fjällstationen som man gör.

Och samma dag som de ska åka hem så börjar det dåliga måendet.

Torsdag morgon, då började Anna, våran dotter, må illa.

Sen tog det några timmar och så började jag kräkas.

Och sen tog det några timmar och så började Ulf kräkas.

Och det här var de ju då inte ensamma om.

Fler och fler blir hastigt, sjuka och spyr och få feber och så vidare.

Och det är på stationen, alltså fjällstationen och i skogen runt omkring.

Det verkar vara kort inkubationstid, så kort som på timmar ibland.

Personalen beskriver det som att folk blir väldigt dåliga och man börjar liksom...

Det är en riktigt rug i magsjuka helt enkelt.

Feber, frossa, finrubbingar är någon av svimmat.

Kan man liksom säga att här är utbrottet verkligen ett faktum då?

Ja, det är liksom ett explosivt sjukdomsförlopp.

Tre personer som är på väg upp till toppen till exempel, de blir så dåliga så de måste flygas med helikopter.

Det är förvisso de enda tre som evakueras av fjällräddningen.

Och vandrarna, de vittnar ju om hur folk spyr i buskar och längs leder.

Och en kvinna som berättar liksom hur hon ligger på fjällstationen och hör hur andra spyr i sina rum.

Alltså jag tänker som småbunchförälder har man ju själv en del erfarenhet av det här med kräksjuk.

Och det är ju jävligt nog bara liksom en familj hemma, en modern bostad med vatten, toalett och allt vad det är.

Jag kan knappt föreställa mig hur det är under de här förhållandena.

Vad gör fjällstationen i det här läget?

Ja, de säger ju att de har erfarenhet från att det brukar hända varje år så att de har liksom rutiner.

Men det är klart när det går så här fort så hinner de inte riktigt med.

Men de försöker, de börjar isolera sjuka, de avdelar särskilda das och de försöker sanera ytor och så vidare.

Men man fattar ju ändå ganska snabbt att det här inte kommer att hålla.

Det här är dina lokala nyheter från P4 Norrbotten.

Kebne Kajse fjällstation Tvingas Stänga, det skriver STF på sina sociala medier.

De skriver att gästerna insjuknar i en snabbare takt,

[Transcript] Dagens Eko / Kräksjukedramat på Kebnekaise - därför kunde smittan inte stoppas

vilket gör att de har svårt att isolera de som har blivit sjuka, sanera utrymmerna och avdela separata das.

De beslutar sig för oss stänga stationen helt och att alla besökare måste lämna.

Och det innebär då att omkring 100 pers köer för att ta helikopter därifrån.

Och jag pratade med flygledaren på ett av bolagen som trafikerar den här sträckan från Kebne Kajse och ner till Nikkalokta.

Och han säger att det är jättemånga som vill flyga ut från fjällen, men det är väldigt få som vill flyga in.

Ja, det låter lågiskt.

Det sätts upp lappar, stationen stängs, de skriver kontaminerat område, de sätter till och med upp liksom avspärrningsband runt det här området.

För att folk verkligen ska förstå att man inte ska gå in här.

På ungefär tredje dagen på vandringen, då kände jag tryck i bröstet och blev väldigt illa månader under kvällen och spidde under hela natten.

Så småningom visade sig också att det inte bara är kring Kebne Kajse som folk hade drabbats.

Det var mycket sånt man träffade på vägen.

Det var karantärer typ i varje station under tiden vi gick hit.

Och eftersom sjuka har dykt upp längs hela norra kungsleden, så stänger svenska turistföreningen 15 andra fjällstugor för nybokningar och allt för att bromsa smittspridningen.

En grej som gör det lite extra trixigt är att Kebne Kajse fjällstationsavlopp inte fungerar sedan midsommar,

eftersom att avloppet spolades bort i ett skyfall.

Och sen dess har de inte haft rinnande vatten, inga duschar och även torredasto.

Och jag var ju där när den här avloppet spolades bort vid midsommar.

Här är en pil Kebne Kajse, 19 km, det börjar bara drava.

Och då gick ju tankarna skulle de kunna ha öppnat över huvud taget.

Här är alltså pumphuset som dagen innan midsommar afton flöt med i ett litet jordskred.

Det var ju väldigt stora flöden området.

Bajamajor har stod då redan på plats när jag kom och de flögstå in och ut med helikopter.

Men alltså, helikopterna kommer då flygande med bajamajor hängande sig under sig, eller?

Exakt. När jag väl var där och såg den här helikoptern komma flygande sig dalgången med som ett drivankare och ett tordas hängande under sig, då förstod jag att

ja, det är så här det kommer att vara nu hela sommaren på Kebne Kajse.

Vi får vänta detta med toan. Vi ska komma med helikopter och lyfta ner dem här och komma upp med nya.

Det finns ingen man kan gå på? Nej, inte ut nu.

Folk har ju inte jätterodat av den här situationen och när man inte får gå på toan när man behöver så blir man ju en lätt panikslag.

Det blir ut i buskarna. Nej, mågen är inte varandra.

Det sätter liksom toakön på krogen i perspektiv det här.

Verkligen. Och när jag var där så var också kommunens miljöenhet på plats.

Efter att ha besökt det här så bedömde de att fjällstationen skulle kunna ha öppet som vanligt.

Jag pratar ju runt med massa människor och fjällvandrare är ju ett tåligt folk.

[Transcript] Dagens Eko / Kräksjukedramat på Kebnekaise - därför kunde smittan inte stoppas

Allra flesta var ju bara glada att det fanns das med eller utan rinnande vatten.

Men det är ju då alltså under de här förhållandena med såna här inflygna bajamajor som du möter då i början av sommaren som också Kräksjukan slår till sen i augusti.

Ja, exakt.

Om jag går tillbaks till min egen erfarenhet där då av Kräksjuka.

Så en tanke man ändå brukar ha i huvudet är hur risig man än känner sig.

Vems fel är det här?

Är det grannarna eller i skolan som har slarvat mycket genen?

Och här har vi alltså då ett stort utbrott i fjällen.

Man undrar ju hur blev det så här?

Ja men det vet man faktiskt inte.

Och nyheten om att fjällstationen tvingas stänga får ju stor uppmärksamhet bland annat i sociala medier.

Och folk har ju en mängd olika teorier om hur det här skulle kunna gå till.

Kan folk ha blivit smittade på tåget upp?

Är det röt månaden?

Kan det handla om förorenat vatten?

Och det här att man fått hålla sig till bajamajor kan det vara en anledning till utbrottet?

Det skulle ju kunna vara det.

Den smittskyddsläckare som jag pratade med säger att det vet man inte.

Men man kan inte utesluta eftersom att det är svårare att hålla hygien i och med tårdassen.

Och dessutom så finns flera besökare som vittnar om att de här bajamajorna inte räcker till.

Och det här är ju folk då som har upplevt kräksjukutbrottet?

Ja, precis. Som själva har insjuknat eller varit rädda för att insjukna.

Det fanns ju ställen att göra sina behov.

Men många Port de Paris var ju stängda så att det blev lite småskaos kan man se.

Det pratade som långa köer och att tunneln var överfull och så där.

Och de var alltså, det var, man kan kalla det för misär.

En vandrare tyckte att de borde ha stängt anläggningar redan vid midsommar.

Då när det stod klart att de inte kunde ha vanliga toaletter öppna under hela sommaren.

Och fjällstationen och STF, hur svarar de på det här?

Ja, men de säger ju att de har gjort sitt absolut bästa för att stoppa spridningen.

Och man kan ju anta att ingen hellre än dem vill få slut på det här.

Och de säger också att de har agerat så fort de har förstått att det här var ett regelrätt utbrott som de hade att göra med. Så här säger Maria Persson på STF.

En spridning av det här slaget är ju inte vanligt.

De sagt får vi alltid ridmål sjuka och de lyckas vi alltid begränsa och stoppa.

Så vi har fungerande rutiner för det.

Skillnaden den här gången verkar vara att det har varit en extremt smittsam variant.

Och fjällstationen, de stänger ju då alltså för sanering. Vad händer sen?

Ja, i samband med utbrottet så tog det prover på dem som insjuknat.

Och när svaren kommer så visar det sig att det rör sig om ett sånt här så kallat kallisivirus, alltså kräksjukervirus.

[Transcript] Dagens Eko / Kräksjukedramat på Kebnekaise - därför kunde smittan inte stoppas

Och smittskyddsläkarna, de säger att förutom att folk troligen då har smittats indirekt via Bayamajorna så kan de inte utesluta att det har funnits smitta i vattendrag på fjället när folk hämtar dricksvatten. Och det sätter ju liksom fingret på hur viktigt det är med hygien även ute på själva fjället. Att man kokar vatten om man är osäker och att folk uträttar sina behov på rätt ställen. Och det är det ju tyvärr inte alla som gör.

I takt med att intresset för att bestiga Kebne-Kaise växer ökar nedskräpningen i den höga alpina-terrängen. Det är våren 2021 och pandemin har fått svenskarna och flockas i fjällen. Besöksnäringen jublar. Men samtidigt kommer rapporter om baksidor med fjälturismen. Stressade renar, framförallt i Jämtlands fjällen. Onödiga samtal till fjällräddningen från turister som klätts sig för tunt. Och så har vi det här med Bayset. P4 Norrbotten rapporterar. Om man behöver trexiga behov uträttningen så blir det ju nålrogenhet och upplevelsen väldigt låt tävligt också. En del turister verkar helt enkelt inte följa uppmaningen om att gräva ner avföring och papper ordentligt. Nu överväger länsstyrelsen i Norrbotten att placera ut ett ass på leden. Länsstyrelsen i Norrbotten säger också att det vore bra om folk kunde börja ta med sig hundbais-påsar ut på fjället. Men Erika, är det alltså så att bais som ligger ute i fria i naturen på fjället kan orsaka magsjukutbrott? Ja, men bakterier och virus som orsakar magsjuka och även tarmparasiter kan till exempel spridas via vattendrag så absolut. Och i fjällen räcker man ju med att vattnet i jockarna som man går förbi som man så gärna dricker, att det är just rent och drickbart. Och därför är det ju väldigt superviktigt att man gör sina behov där man inte nära de här vattendragen, att man ska gå ned ströms från stigen, inte uppåt så att någon får dig i vattenflaskan istället att man helst ska gå så långt på. Nu pratar vi hundra meter från de här vattendragen. Och allra hälso ska man dessutom gräva ner avföringen och elda upp pappret om man har möjlighet i det. Det låter ju ganska avancerat alltihop. Ja, men precis. Och vi är ju ganska bekväm utav oss. Så det finns ju en stor risk att många gör fel här. Men det är något med det här som är fascinerande också tror jag för att i alla fall jag när jag tänker på kräksjukutbrott bland turister kanske mer associerar till olinklusiv hotell på solkusten eller en kryssningsfartyg eller sådär som man hört om. Inte de här vackra svenska sommarfjällen.

[Transcript] Dagens Eko / Kräksjukedramat på Kebnekaise - därför kunde smittan inte stoppas

Vad tänker du, säger det här magsjukutbrottet någonting om den svenska fjällvärden och vad som händer där?

Jag vill ju tänka att det inte är så, men det är ju dubbelt med det här med fjällturism. Alltså fler vill ju uppleva det här orörda, fina, idylliska som du pratar om.

Men samtidigt ju fler som åker ut så blir det ju svårare att det för blir orört. Pratar du till exempel med Anna Sarri, som är fjärdegenerationens fjällturist företagare som driver en utav de här fjällstationerna.

För henne är det här ju väldigt dubbelt.

Det är ju jättetrevligt med gäster, men det blir ju också...

Om det är många här samtidigt så är det ju...

Ja, det kan vara lite problem just här med skräp och med...

När man lämnar ifrån sig andra saker i naturen som är svårt att ta hand om att det kan bli för mycket ibland också.

Måste man gå på toaletten ibland? Hur upplever du att det funkar?

Du, det är ett bekymmer inte många pratar om.

Men det är ju de faktor så att det här med pinkeriet, det kan ju lösa sig enkelt.

Det andra är ju ett bekymmer.

Och det finns de som upplever att om man går stigen, fjällstigarna, så en, två meter bort så ser det inte så trevligt ut

när folk har lämnat ifrån sig bajspapper och inte grävt ner saker och ting.

Jag tror inte varenda, jag tror inte ens varannan klarar av och sköter sig exemplariskt.

Och ska det då utmedlas? Var ska de stå? Vem ska temma dem?

Det är liksom massa moment för att få det att fungera, så man är inte helt klarare ännu.

Och det är ju en jobbig tanke om det så att vi förstör det som vi faktiskt vill uppleva.

Jag var ute och vandrade er själv i somras

och då var det helt fullt på parkeringen och var skräp på dasset, fullt på fjällstationen, jag mötte folk hela tiden.

Och en del som jag pratar med, de tycker att det är väldigt skönt och tryggt att man möter andra vandrare.

Och man kanske inte är så van då?

Nej precis, medans andra blir lite förvånade över att det inte är så orört som man kanske tror.

Man vandrar i stillhet och blir omcyklad

eller att helikopterna flyger till exempel då med ute-dass överhuvudet hela tiden.

Det kanske inte är det man sett framför sig.

Och det var inte det man såg framför sig när man planerade en tur till Kevin Keise kanske.

Idag börjar ju två olika större eventar i fjällvärlden.

Bland annat fjällräven Classic med 1500 deltagare.

Hur ser man från arrangörerna sida på den här situationen med magsjukan nu när det ska strömma in nytt folk?

[Transcript] Dagens Eko / Kräksjukedramat på Kebnekaise - därför kunde smittan inte stoppas

Jag pratades med arrangören och de är inte alltså oroliga faktiskt utan tvärtom så ser de det här som en möjlighet att prata om det här med hur man ska vara i fjällen, vilket ansvar man själv har.

Hur man ser till att de här viktiga vattendragen för blir rena och hur man betar sig när man ska gå på toaletten till exempel.

De har också minskat antalet deltagare från 2000 till 1500.

Det har inget med magsjukande att göra utanför att de just tycker att det har varit för mycket folk.

Ja ja och så blir det här ett tillfälle att ge de här

biasinstruktionerna till alla för det är ju så att säga top of mind för många.

Precis, tänk vad mottagligt man kommer att vara.

Tack så mycket Erika.

Tack.

Kebne Keise fjällstation har nu öppnat igen för bokad gäster med förstärkta hygienrutiner.

Smittskyddsläkare rekommenderar att alla vandrar i området ska koka eller på annat sätt rena sitt riksvatten.

Och det var allt från Dagens Eko. Vi hörs igen på måndag.